

POHJOIS-POHJANMAAN ALUEELLINEN MAASEUDUN KEHITTÄMISSUUNNITELMA 2014–2020

Esipuhe	2
1. Tiivistelmä	3
2. Alueellinen strategia	4
3. Alueellinen suunnitelma.....	5
4. Toimenpiteet	8
4.1 Yhteistyö ja innovaatiot	10
4.2 Maaseudun palveluiden ja kylien kehittäminen.....	11
4.3 Yritystoiminnan kehittäminen.....	12
4.4 Koulutus ja tiedonvälitys	13
5. Maaseutualueen määrittäminen.....	14
6. Rahoitus	14
7. Alueen ohjelmien yhteensovitus ja työnjako	14
8. Läpileikkaavat teemat	18
9. Suunnitelman alueellinen valmistelu	19

Piirros Anne Kujanpää

Esipuhe

Pohjois-Pohjanmaan alueellinen maaseudun kehittämissuunnitelma 2014–2020 on alueellisen toteutuksen osuus Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmasta. Maakunnallinen kehittämissuunnitelma pohjautuu Pohjois-Pohjanmaan alueelliseen maaseudun kehittämissuunnitelmaan 2014–2020, johon on koottu alueelliset näkemykset tärkeistä alueen maaseudun kehittämisen kohteista ja päämääristä. Kehittämissuunnitelma, aivan kuten strategiakkin, on monen eri tahon yhteinen tahdonilmaus maaseudun kehittämisestä.

Alueellinen maaseudun kehittämissuunnitelma on laadittu maa- ja metsätalousministeriön 13.3.2013 antaman ohjeistuksen mukaisesti. Lokakuussa 2012 maa- ja metsätalousministeriöön toimitettua maaseudun kehittämissuunnitelman strategista osaa on ohjeistuksen mukaisesti tarkistettu ja täsmennetty keväällä 2013, minkä lisäksi on koottu varsinainen suunnitelmaosa. Suunnitelma kattaa yritys-, kehittämis- ja yleishyödyllisten hankkeiden (pl. Leader) rahoittamisen periaatteet ohjelmakaudelle 2014–2020. Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmassa on esitetty ne tavoitteet ja rahoitusperiaatteet, jotka koskevat valtakunnallisesti rahoitettavia toimenpiteitä (esim. sitoumukset, sopimukset, tilojen investoinnit jne.). Tässä suunnitelmassa toteutettavia toimia on käsitelty valtakunnallisen ohjelmaluonnoksen toimenpiteiden mukaisesti. Suunnitelma esittelee myös alueen ohjelmien yhteensovittamista ja työnjakoa sekä sisältää kuvauksen suunnitelman laatimisprosessista. Alueen strategia ja kehittämissuunnitelma muodostavat yhdessä Pohjois-Pohjanmaan maaseutuohjelman.

Alueen suunnitelma esittää osaltaan käsityksen rahoituksen mahdollisuuksista ja rajoituksista. Lisäksi rahoitusta ohjaavat sekä EU:n että Suomen lait ja asetukset. Asetukset ja ohjelmat tulevat jossain määrin muuttumaan vielä ohjelman käsittelyn aikana ja muutoksia tulee tapahtumaan myös ohjelmakauden kuluessa. Pohjois-Pohjanmaan maaseutuohjelman toteutuksessa tullaan huomioimaan myös nämä mahdolliset muutokset.

Kiitämme kaikkia alueelliseen ohjelmatyöhön osallistuneita maaseudun ihmisiä sekä alueen toimijoita ja viranomaisia.

Oulussa 7.10.2013

Timo Lehtiniemi
yksikön päällikkö

Tiina Suutari
ryhmäpäällikkö

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Maaseutu ja energia -yksikkö

1. Tiivistelmä

Pohjois-Pohjanmaa on vaihtuvien luonnonolojen ja monipuolisen väestörakenteen maakunta, jossa perinteisen maatalouden merkitys maaseutualueiden elinvoimaisuutena ja kilpailuvalttina on suuri. Pohjois-Pohjanmaa satsaa edelleen ennen muuta vahvuuksiensa vahvistamiseen. Vahvojen peruselinkeinojen lisäksi uusia yritystoiminnan mahdollisuuksia etsitään ja luodaan alueen luonnon, elinvoimaisuuden ja palveluiden kehittämisen kautta. Mahdollisuuksia tarjoavat ennen muuta elintarvikeala, alueen luonnonvarat, metsät, puu, energia, matkailu, tietotekniikka sekä alueen ihmiset, nuoret ja ympäristö.

Pohjois-Pohjanmaan luonto vaihtelee vehmaasta hiekkadyynien merenrantamaisemasta tunturimaisemaan. Maatalouden osalta alue vaihtuu etelän turkistalouden ja viljan viljelyn kautta perunan High Grade –alueeksi ja lopulta metsäiseksi porotalousmaaksi. Merkittävin kotieläin on nauta ja niiden tuottama maito tuo suurimman osan maatalouden rahavirroista. Maidon ja naudanlihan sekä siemenperunan tuotannossa alueen tuotantomäärät valtakunnan tuotantovolyymistä ovat suuret. Luomutuotanto on merkittävää, joskin sen kehittymistä on hidastanut luomukotieläintuotteiden vähäisyys ja alhainen jatkojalostusyksiköiden lukumäärä.

Pohjois-Pohjanmaan maisemakuvassa on merkittävä määrä vesistöjä, joiden tilan haasteellisuutta lisäävät mm. alueelle tyypilliset maa-ainekset kuten turvemaat ja happamat sulfaattimaat. Meren ja aavan maatalousmaan ongelmista kertoo myös alueen tuulieroosio-ongelma. Tyypillisimmin aluekuvaa luonnehtivat kuitenkin peltolakeudet jokien varsilla, laajat metsät ja suomalaisemat. Suot ovat myös merkittäviä alueen elinkeinotoimintojen kannalta. Maakunnan luonnonvaroissa on perinteisen maa- ja metsätalouden lisäksi mittavaa potentiaalia biotaloudessa ja –energiassa sekä alueen matkailullisissa elementeissä. Potentiaalia alueella löytyy myös väestöstä. Pohjois-Pohjanmaan maakunta on nuorten maakunta. Maaseutualueilla syntyy paljon lapsia. Sisäisen muuttoliikkeen vaikutuksesta nuoret asuvat kuitenkin ennen muuta maakunnan keskuksessa Oulussa, jossa haasteena on nuorisotyöttömyys.

Oulun seudulla tapahtunut teknologiateollisuuden rakenteellinen muutos on heikentänyt alueen työllisyyttä ja sen vaikutukset ovat heijastuneet koko maakuntaan. Muutos on myös mahdollisuus tarjolla olevan osaamispotentiaalin hyödyntämisen kautta. Osaamista tarvittaisiin esimerkiksi palvelutoiminnan kehittämisessä. Alueen maaseudun palvelut ovat nykyisellään suhteellisen kehittymättömiä. Myös toimivat yhteydet tulee huomioida.

Ohjelmakaudella 2014–2020 Pohjois-Pohjanmaan maaseudun kehittämisessä keskitytään uusien verkostojen yhteistyön edistämiseen ja innovaatioiden käyttöönottoon yritysten kannattavuuden ja kilpailukyvyyn parantamiseksi, uuden yritystoiminnan luomiseksi ja yrittäjyyden esteiden poistamiseksi.

Maaseudun tulee säilyä houkuttelevana ja monipuolisena asuin- ja työympäristönä. Maaseuturahasto painottaa erityisesti taajamien ulkopuoleista yritystoimintaa ja huomio ydin- ja harvaanasutun maaseudun erityiset haasteet.

2. Alueellinen strategia

Pohjois-Pohjanmaan maaseudun visio, yhteinen tavoite, on muotoiltu maakuntaohjelman visiota mukaillen.

Pohjoispohjalaiset tekevät tulevaisuutensa.

Pohjois-Pohjanmaa on hyvinvoinnin, laadukkaan elinympäristön ja monimuotoisen luonnon maakunta. Se on osaava, kansainvälinen ja elinvoimaisten alueiden yrittäjyysmaakunta kärkenään Oulu, tasapainoisesti kehittyneen Suomen toinen keskus. Maakunnan kaupunkialueet ja maaseutu ovat tiiviissä vuorovaikutuksessa keskenään.

Pohjois-Pohjanmaan alueellisen maaseudun kehittämisstrategian 2014–2020 keskeisinä päämäärinä on edesauttaa seuraavien tavoitteiden toteutumista Pohjois-Pohjanmaalla:

- maaseudulla toimivien yritysten toimintaedellytysten ja kilpailukyvyn turvaaminen ja kehittäminen
- maaseudulla asuvien ihmisten elinolojen paraneminen
- maaseutu ympäristön viihtyisyyden ja vetovoimaisuuden lisääntyminen.

Strategian toimilla vahvistetaan maakunnan omia vahvuuksia ja tuetaan toimia, joilla heikkouksia käännetään myönteiseksi kehitykseksi. Toteuttamisessa huomioidaan maakunnan alueelliset erot ja tarpeet, olemassa olevat alueelliset kehittämisstrategiat, kansainvälinen toimintaympäristö ja alueellisten, kansallisten ja globaalien muutosten tuomat vaikutukset. Strategian tulee pystyä vastaamaan joustavasti muuttuvassa toimintaympäristössä esille tuleviin tarpeisiin. Sen tulee edesauttaa maaseudun toimintojen ja toimijoiden julkikuvaa maaseudun imagon positiivisuudesta ja rohkaista alueellisen kulttuurin hyödyntämistä maakunnan tuotteissa ja identiteetin vahvistamisessa.

Pohjois-Pohjanmaan maaseudun kehittämisen tarpeet ovat moninaiset. Alueellisessa strategiassa on valittu yhdeksän painopistettä.

- yrittäjyys ja työn tekemisen kehittäminen
- maatalous
- elintarvike
- matkailu
- metsätalous ja puutuotteet
- uusiutuva energia
- muut luonnonvarat
- asuminen, saavutettavuus ja kulttuuri
- ympäristö ja ilmastonmuutos

Painopisteiden laajemmat kuvaukset ja painopistekohtaiset toimenpiteet on esitetty Pohjois-Pohjanmaan alueellisessa maaseudun kehittämisstrategiassa 2014–2020.

3. Alueellinen suunnitelma

Tässä suunnitelmassa strategiassa valittuja painopisteitä on tarkennettu ja tiivistetty. Osa painopisteistä on toimialakohtaisia ja osa painopisteistä tulee huomioida kaikessa kehittämisessä. Kaikkia toimialoja koskettavat painopisteet; Yrittäjyys- ja työn tekeminen, Ympäristö- ja ilmastonmuutos ja Elämänlaatu, sosiaalinen ja alueellinen tasavertaisuus käsitellään suunnitelman läpileikkaavina teemoina.

Strategian tavoitteet on kuvattu seuraavassa painopisteittäin.

Yrittäjyys ja työn tekemisen kehittäminen

Maaseudulla toimivien yritysten toimintaedellytyksiä ja kilpailukykyä turvataan ja kehitetään kestäväällä tavalla, alueen erityispiirteet ja käyttämätön potentiaali huomioiden. Tavoitteena on, että strategisen päämäärän saavuttamiseksi yritykset verkottuvat keskenään entistä enemmän ja myös monialaisesti. Innovaatiotoimintaa ja kansainvälistymistä tuetaan ja työn tekemiseen liittyvää jaksamista, vertaisoppimista sekä työn uudelleen organisoimista esimerkiksi maataloussektorilla edistetään. Työn, yrittäjyyden ja vapaa-ajan joustava yhdistäminen sekä työn tekemisen uudet muodot muuttuvassa toimintakentässä huomioidaan kehittämistoimissa. Tavoitteena on parantaa alueen tietoliikenneyhteyksiä hyödyntäen uutta tekniikkaa ja tietoteknisiä edellytyksiä erityisesti yritystoiminnan kehittämisessä. Yritysten menestymisen kannalta on keskeistä kehittää toimitusprosesseja, toimintatapoja sekä laatutyötä.

Yritystoimintaa lisätään ja yrittäjyyden esteitä poistetaan parantamalla maakunnan yrittäjien osaamista ja tiedonsaantia tuotteistuksesta, kaupallistamisesta ja uusista yritystoiminnan mahdollisuuksista. Nuorten yrittäjyyden edistämiseksi etsitään kannustimia ja keinoja madaltaa yritystoiminnan perustamiskynnystä uusien, nuorille soveltuvien toimintamallien avulla. Sukupolven- ja omistajanvaihdoksia edistetään, jotta toimivien yritysten jatkuvuus turvataan ja osaaminen säilytetään. Tavoitteena on elinikäinen yrittäjyysoppiminen asenne- ja yrittäjyyskasvatuksen kautta.

Yrittäjyys ja työn tekemisen kehittäminen ovat toiminnan läpileikkaava teema.

Maatalous

Maatalouden ja sitä lähellä olevien toimintojen kehittämisessä keskeisenä tavoitteena on vahvistaa Pohjois-Pohjanmaan omia vahvuuksia kestäväällä tavalla tuottajien, ympäristön ja eläinten hyvinvointi sekä tuotteiden laatu huomioiden. Maakunnan tuotannon alueelliset vaihtelut ja tarpeet huomioidaan eri seuduilla. Pohjois-Pohjanmaan maatalouden keskeisten tuotantoalojen suhteellinen osuus valtakunnan tasoon verrattuna kasvaa edelleen tulevilla ohjelmakaudella. Keskeisiä tavoitteita ovat kannattavuuden parantaminen ja kilpailukyvyyn turvaaminen.

Tavoitteena ovat elinvoimaiset maatilat ja puhtaiden elintarvikkeiden tuottaminen. Luomutuotannon kehittäminen liittyy yhtenä osana tähän tavoitteeseen. Tuotannon kehittämisessä huomioidaan suurten tuotantoyksiköiden ohessa pienimuotoinen tuotanto. Lisäksi tuetaan tuotteiden markkinointia vaihtoehtoisten jakelukanavien kautta.

Maatalouden toimijoiden tietämystä uusimmista innovaatioista ja teknologian kehitymisestä sekä niiden tarjoamista mahdollisuuksista oman maakuntamme olosuhteissa lisätään. Tiedon hankkimiseen panostetaan ja tiedon välittämiseen kehitetään uusia, ajasta ja paikasta riippumattomia tekniikoita. Maatalouden kannattavuuden parantamiseksi edistetään myös toimenpiteitä, jotka kehittävät maatalojen omistusjärjestelyjä ja tilusrakennetta.

Elintarvike

Elintarvikealalla tavoitteena on luoda uutta yritystoimintaa, kehittää innovatiivisia toimintatapoja sekä hyödyntää tutkimuksen, tuotekehityksen ja teknologian yhteistyömalleja. Alueellisesti tärkeää on vahvistaa elintarvikealan merkitystä osana pohjoispohjalaista identiteettiä. Tässä ruokakulttuurin hyödyntäminen sekä matkailutuotteina että – palveluina on mahdollisuus. Kehittämistoiminnalla tavoitellaan laadun, tuoteturvallisuuden ja elintarvikkeiden jäljitettävyyden parantamista. Tavoitteena on myös elintarvikeyritysten toimitilojen, laitteiden ja koneiden kehittäminen ja uudistaminen nykyaikaisia vaatimuksia ja tuotantoa vastaavaksi.

Alueemme elintarvikeyrittäjyyttä tulee tehdä tunnetuksi ja näkyväksi. Tavoitteena on löytää uusia ja jatkavia yrittäjiä elintarvikesektorille. Yritysten markkinointi-, liiketoiminta- ja kilpailutusosaamista lisätään huomioiden asiakaslähtöisyys sekä maakunnan vahvuuksista nousevat brändit ja imago. Luomu- ja lähiruoan jakelu- ja markkinointiketjuja tulee edelleen kehittää. Toimialan tulee verkostoitua yhä enemmän esimerkiksi yhteismarkkinoinnin kehittämiseksi ja sivuvirtojen hyödyntämiseksi.

Matkailu

Matkailualan strategisilla kehittämistoimenpiteillä tavoitellaan alueen matkailutulon kasvua ottamalla käyttöön hyödyntämätöntä alueen matkailupotentiaalia ja kehittämällä matkailutuotteiden tuotanto- ja myyntiketjuja. Matkailun kehittämisessä ja palvelujen tuottamisessa edistetään yhteistyötä kaikkien toimijoiden kesken. Yhä enemmän tarvitaan yhteistyössä loppukäyttäjien tai myyntiorganisaatioiden kanssa tehtävää tuotteiden paketoitua ja uusien jakelukanavien etsimistä.

Yrityksiä kannustetaan laatujärjestelmien käyttöönottoon ja toiminnan sertifiointiin läpi palveluketjun. Maaseutumatkailuyritysten kannattavuutta parannetaan matkailuun liittyvän infrastruktuurin rakentamisen, palvelujen tuotteistamisen sekä matkailupalvelujen korkean laadun varmistamisen avulla. Maakunnan sisällä tapahtuvaa lähimatkailua edistetään, sillä ekologinen lähimatkailu kasvattaa suosiotaan. Puhtaan ja monipuolisen luonnon sekä hiljaisuuden kokeminen liitettyinä korkeatasoisiin palveluihin on nousemassa myös yhdeksi kansainvälisen matkailun teemaksi. Muita maaseutumatkailun mahdollisuuksia Pohjois-Pohjanmaalla ovat esimerkiksi vanhojen tilojen miljööt ja perinteet.

Metsätalous ja puutuotteet

Strategisena päämääränä on jalostaa metsien tuotteiden ja aineettomien hyötyjen kokonaisuudesta kasvavaa tuotantoa ja hyvinvointia alueen metsänomistajille, yrityksille ja asukkaille. Puun hyödyntämisen yhteydessä huolehditaan metsien monimuotoisuudesta sekä siitä, ettei eri käyttömuotojen yhteensovittamisessa ole suuria ristiriitoja. Keskeisenä haasteena alueella on metsävaroihin liittyvät suuret nuorten metsien hoitoinvestointitarpeet.

Metsä- ja puualan elinvoimaisuuden lisäämiseksi on tärkeää kehittää alan toimijoiden osaamista, vahvistaa tutkimusta sekä uusien osaajien, uusimman teknologian ja tietämyksen siirtymistä alan käyttöön. Nuoret koulutetut metsänomistajaikäluokat tarvitsevat uusia palveluja ja toimintatapoja metsäalalle. Mahdollisuuksia on löydettävissä mm. puurakentamisen lisääntymisestä, uusiutuvan energian käytön kasvusta ja hajautetusta energian tuotannosta. Metsäalan tuotteiden ja erilaisten monimuotoisuus- ja virkistysyötyjen kysyntä sekä yritystoiminta monipuolistuvat ja kasvaa. Kattavat metsävaratiedot ja uudet, uutta teknologiaa hyödyntävät palvelut ja innovaatiot sekä metsätilarakenteen eheyttäminen parantavat metsänomistajien mahdollisuuksia hyödyntää metsiään monipuolisesti ja kustannustehokkaasti.

Uusiutuva energia

Uusiutuvaan energiaan liittyvien kehittämistoimenpiteiden strategisena päämääränä on maakunnan energiaomavaraisuuden parantaminen hyödyntämällä paikallisia energiavaroja, energiankäytön tehostaminen sekä energian säästäminen. Uusiutuvaan energiaan liittyvillä kehittämistoimilla vahvistetaan paikallistaloutta ja kylien ja taajamien sekä maatilojen elinvoimaa maaseutualueilla. Kuljetus- ja jakeluketjujen kehittämiseen, oikean ja ajanmukaisen tiedon välittämiseen sekä toimijoiden aktivointiin suunnataan kehittämistoimia.

Tavoitteena on nostaa maatilojen energiaomavaraisuusastetta, jolloin samalla edistetään niiden mahdollisuuksia toimia energiaa ja siihen liittyviä palveluja tuottavina yrityksinä. Hajautettujen energijärjestelmien ja teknologioiden kehittämisellä lisätään paikallisesti tuotetun ja käytetyn energian kustannustehokkuutta ja liiketoimintamahdollisuuksia maakunnan eri osissa

Sektorin kehittämisen tueksi tarvitaan energiaomavaraisuuden ja paikallisen energiatuotannon aluetaloudellisten vaikutusten ja ympäristövaikutusten selvittämistä. Kokeiluvaiheessa oleviin teknologioihin ja hankkeisiin panostetaan.

Muut luonnonvarat

Tavoitteena on käyttää luonnonvaroja monipuolisesti ja kestäväällä tavalla. Elinkeino- ja virkistystoiminnan kehittämisessä hyödynnetään luonnonvarojen aineellisia ja aineettomia arvoja. Muiden luonnonvarojen hyötykäytöllä tavoitellaan merkittäviä vaikutuksia maaseutualueiden työllisyyteen ja elinkeinotoimintaan. Luonnonvarojen suuren mittakaavan käyttö, kuten kaivostoiminta tai metsätalous, vaikuttaa aina myös luontoon. Tavoitteena on sovittaa yhteen elinkeinotoiminta ja sen vaikutukset ympäristöön, asutukseen ja kylien elinvoimaisuuteen.

Pohjois-Pohjanmaalla on hyvät osaamisedellytykset eri toimialojen yhteistyölle luonnonvarojen hyödyntämiseksi. Verkostoja tulee kehittää laaja-alaisesti yhdistäen esimerkiksi virkistys-, matkailu-, lähiruoka- ja hyvinvointipalvelunäkökulmat. Elinkeinoiminnan kehittämisessä perustana ovat uudet innovaatiot sekä tutkimus- ja kehittämistoiminta. Osaamista lisätään ja tuotanto- sekä kaupallistamisprosesseja kehitetään ja tuetaan. Elinkeinoiminnan mahdollisuudet ja esimerkiksi harrastuksiin liittyvä asuminen ulottuvat myös harvaan asutulle maaseudulle, mikä edistää alueen tasapainoista kehitystä. Luonnonvaroihin ja luontoon liittyvä virkistys- ja harrastustoiminta luo aidon yhteyden maaseudun ja kaupungin välille. Tavoitteena on lisäksi luontoon liittyvien perinteiden ja muiden luonnonvarojen tarjoamien mahdollisuuksien sisällyttäminen nuorten ja tulevien sukupolvien asenteisiin ja arvomaailmaan.

Asuminen, saavutettavuus ja kulttuuri

Strategian avulla edistetään ihmisten hyvää arkea, jonka elementit ovat mielekäs työ ja riittävä toimeentulo, elävä yhteisöllisyys ja yhteenkuuluminen sekä mahdollisuus vaikuttaa ympäristöönsä ja yhteisöönsä. Tavoitteena on turvata maaseudulla asumisen ja elämisen edellytyksiä. Maaseudulla tulee mahdollistaa kulkeminen, asuminen sekä harrastaminen. Esimerkiksi etätyöskentely, uusien elinkeinomahdollisuuksien hyödyntäminen sekä maaseudun kakkosasuminen edellyttävät toimivaa infrastruktuuria. Kaavoituksessa tulee huomioida maaseudun kehittämisen edellytykset, jotta voidaan turvata maaseudun säilyminen houkuttelevana ja monipuolisena asuin- ja työympäristönä myös paluumuuttajille. Vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi kehitetään paikallisia lähidemokratian malleja.

Kulttuurin avulla voidaan tukea hyvän elämän edellytyksiä, lisätä alueen vetovoimaa sekä vaikuttaa elinkeinojen monipuolistumiseen, ansaintamahdollisuuksien uudistumiseen ja ihmisten hyvinvoinnin kasvuun. Maaseutu tarjoaa erinomaiset puitteet luovien alojen innovatiiviselle toiminnalle ja yrittäjyydelle. Uusia kehittämismahdollisuuksia voi syntyä erilaisia näkemyksiä yhdistämällä. Maaseutuvaikutusten arviointi

tulee ottaa laajaan käyttöön ja painottaa erityisesti maaseutuelinkeinojen aluetaloudellisia vaikutuksia, maaseudun yhteiskunnallista merkitystä sekä maaseudun roolia taloudellisena ja henkisenä voimavarana.

Elämänlaatu, sosiaalinen ja alueellinen tasa-arvoisuus on toiminnan läpileikkaava teema

Ympäristö ja ilmastonmuutos

Tavoitteena on maaseutu, jossa ympäristö ja ilmastonmuutoksen hillintä on huomioitu parhaalla mahdollisella tavalla siten, että mahdollistetaan viihtyisä eläminen ja monipuolinen elinkeinotoiminta.

Tuotettaessa ruokaa, energiaa ja metsätaloustuotteita tavoitteena on ottaa huomioon aikaisempaa vahvemmin vesiensuojelun, maiseman ja luonnon monimuotoisuuden edistäminen sekä ympäristönhuolto. Tämä periaate koskee myös muuta maaseudun yritystoimintaa. Yhtenä pyrkimyksenä on luoda maaseudun ihmisille toimeentulon mahdollisuuksia maatalouden ja muun yritystoiminnan ohella ympäristönhoitoon ja kunnossapitoon, perinnemaisemaan sekä biotalouteen liittyen. Maataloustuotteita tuotetaan ja luonnonvaroja hyödynnetään kestäväällä tavalla tuotteiden ja toimintojen elinkaariajattelu huomioiden.

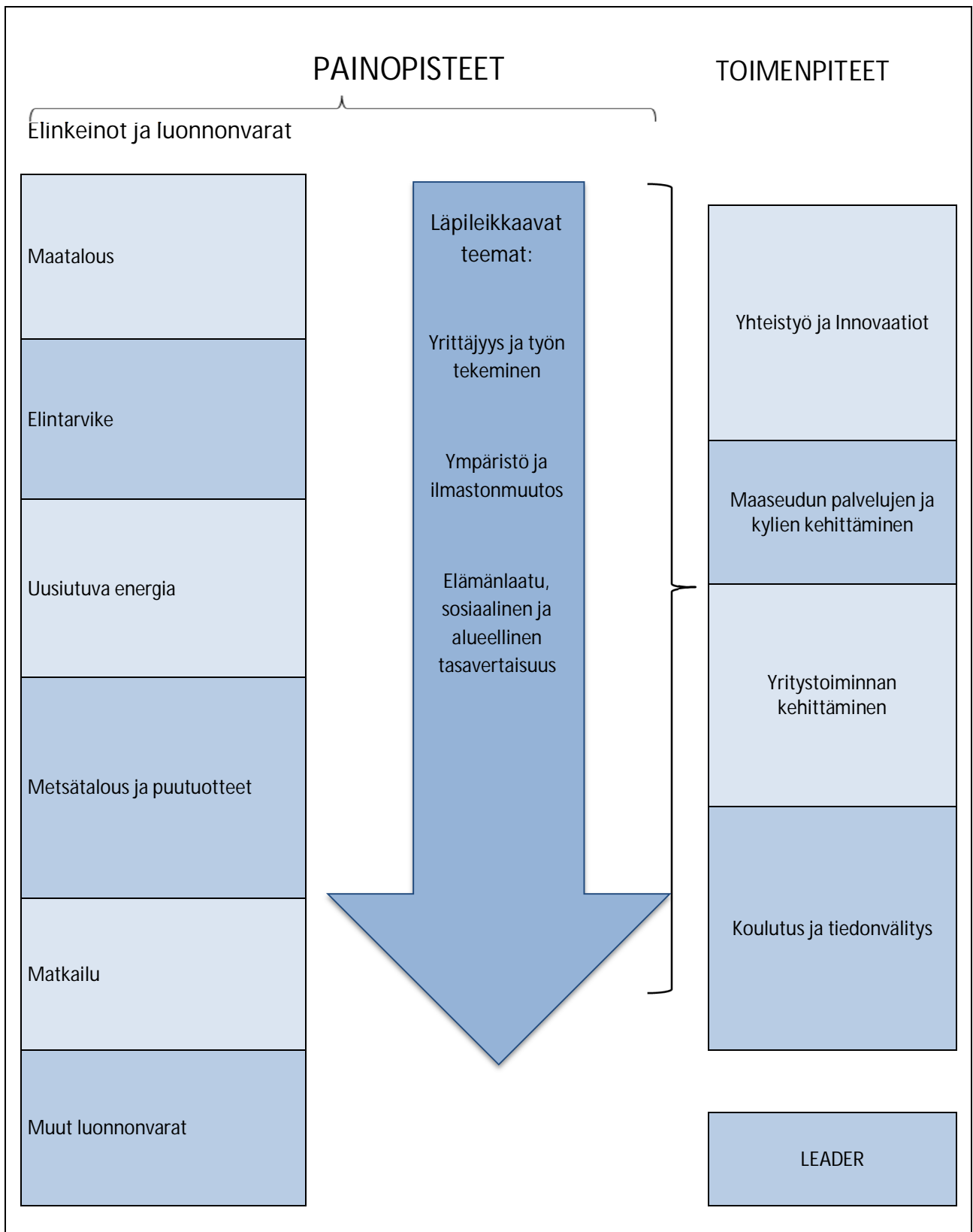
Tavoitteena on lisätä osaamista ja tietämystä monimuotoisen Pohjois-Pohjanmaan ympäristön vaalimisesta ja hoitamisesta. Alueella edistetään energiansäästöä, energiatehokkuutta, hajautettua energiantuotantoa ja sivuvirtojen hyödyntämistä. Maatalouden, metsätalouden ja muun yritystoiminnan mahdollisuudet otetaan käyttöön ympäristön tilan parantamiseksi ja ilmastonmuutoksen vaikutusten vähentämiseksi. Lisäksi tavoitteena on, että maaseudulla asuvat ja sinne muuttavat sekä siellä vierailevat ihmiset oppivat, arvostavat ja vaalivat alueen ympäristöä.

Ympäristö ja ilmastonmuutos ovat toiminnan läpileikkaava teema.

4. Toimenpiteet

Tämä suunnitelma määrittää Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014–2020 alueellista toteutusta Pohjois-Pohjanmaalla. Manner-Suomen maaseutuohjelman 2014–2020 kansallinen valmistelu on tapahtunut yhtä aikaa tämän alueellisen suunnitelman valmistelun kanssa. Suunnitelman toimenpiteet on valittu niin, että ne ovat yhtenevät Manner-Suomen maaseutuohjelman hanke- ja yritystukien toimenpiteiden kanssa. Toimenpiteet ovat Yhteistyö ja innovaatiot, Maaseudun palvelut ja kylien kehittäminen, Yritystoiminnan kehittäminen sekä Koulutus ja tiedonvälitys.

Jokaisen toimenpiteen kohdalla on määritetty hanketyyppi, kohderyhmä ja alueellinen tavoite. Alueellisia tavoitteita tarkennetaan laadullisilla ja määrällisillä tavoitteilla eli mittareilla. Laadulliset tavoitteet on valittu strategiassa esitettyjen painopistekohtaisten tavoitteiden ja alueelle tärkeiden kehittämistarpeiden pohjalta. Määrällisillä tavoitteilla, mitataan suunnitelman tavoitteiden toteutumista.

Kuva 1. Pohjois-Pohjanmaan alueellisen maaseutusuunnitelma 2014–2020 painopisteet ja toimenpiteet

4.1 Yhteistyö ja innovaatiot

Hanketyyppi : kehittämishanke

Kohderyhmä: verkostot yritysten, asiantuntijoiden, koulutus- sekä kehittäjäorganisaatioiden välillä

Tavoitteet

Uusien verkostojen luominen, yhteistyön edistäminen ja innovaatioiden käyttöönotto, yritysten kannattavuuden ja kilpailukyvyn parantamiseksi, uuden yritystoiminnan luomiseksi ja yrittäjyyden esteiden poistamiseksi.

- yhteistyö paikallisten vahvuuksien tuotteistamiseksi maaseutuyritystoiminnan kehittämiseksi
- uusien asiakaslähtöisten palvelujen ja tuotteiden luominen
- tuotantomallien kehittäminen (pilotointi ja demostrointi) ja käyttöönoton edistäminen
- uuden teknologiaosaamisen hyödyntäminen luonnonvarojen kestävä käytön edistämässä
- menetelmien ja tekniikoiden kehittäminen verkostoissa (myynti- ja jakelukanavat, resurssi- ja energiatehokkuus)
- Ympäristön tilan parantamiseen tähtäävien innovaatioiden ja uusien yhteistyömuotojen luominen

Rahoituksessa painotetaan seuraavanlaisia toimenpiteitä /menetelmiä

- kokeiluvaiheessa olevat teknologiat ja uudet kokeiluhankkeet maaseudun kehittämisessä
- kansainvälisen yhteistyön lisääminen
- uusien toimijoiden osaamisen hyödyntäminen maaseudun elinkeinotoiminnan kehittämisessä

Mittarit

- uusien yritysten määrä
- käyttöön otettujen uusien tuotantomenetelmien ja palveluiden määrä
- kansainvälisten kumppaneiden lukumäärä verkostoissa

Valintakriteerit

4.2 Maaseudun palveluiden ja kylien kehittäminen

Hanketyyppi: kehittämishanke ja yleishyödyllinen investointi

Kohderyhmä: yrittäjät, yrittäjiksi aikovat, taajaman ulkopuoliset tai ydin- ja harvaan asutun maaseudun asukkaat

Tavoitteet

Uudet tulevaisuuden työmahdollisuudet ja innovatiiviset yritystoiminnan ratkaisut palvelujen tuottamiseksi. Maaseudun säilyttäminen houkuttelevana ja monipuolisena asuin- ja työympäristönä.

- elinkeinojen ja ansaintamahdollisuuksien monipuolistaminen maaseutuun pohjautuvien uusien tuotteiden, palvelujen, työmahdollisuuksien ja palvelumallien kehittämisen avulla
- uuden yritystoiminnan luominen ja yrittäjyyden esteiden poistaminen, yritysten sukupolven- ja omistajanvaihdosten edistäminen
- nuorten yrittäjyyden edistäminen, yritystoiminnan perustamiskynnyksen madaltaminen nuorille soveltuvien toimintamallien avulla (esim. yritysharjoittelu, vertaisryhmät, mentorointi)
- kylien infrastruktuurin, ml. tietoliikenneyhteyksien kehittäminen asumisen, työn tekemisen ja yrittämisen edellytysten parantamiseksi

Yhteistyössä Leader-ryhmien kanssa

- hyvän elämän edellytysten tukeminen, alueen vetovoiman lisääminen
- lähidemokratian, yhteisöllisyyden ja suvaitsevaisuuden edistäminen
- kausiasukkaiden huomioon ottaminen kylien voimavarana ja alueen kehityksen edistäjänä
- osallistavan ja yritystoimintaa mahdollistavan maankäytön ja kaavoituksen edistäminen

Rahoituksessa painotetaan seuraavanlaisia toimenpiteitä /menetelmiä

- maaseudun palveluiden uusien toteutusmallien kehittäminen yhdessä alueen yritysten, yhteisöjen ja julkisten toimijoiden kanssa
- yrittäjyyden uusien muotojen ja nuorille soveltuvien toimintamallien kehittäminen
- uusia toimialoja verkostoivien palveluiden ja tuotteiden kehittäminen

Mittarit

- luodut pysyvät työpaikat (kpl)
- uusien tuotteiden, toimintatapojen ja palvelujen määrä (kpl)
- parantuneista palveluista/ infrastruktuurista hyötyvän maaseutuväestön määrä (hlö)
- uusien yritysten määrä (kpl), joista nuorten perustamin (kpl)

Valintakriteerit

4.3 Yritystoiminnan kehittäminen

Hanketyyppi: yrityshanke

Kohderyhmä: yritykset ja yrityksen perustajat

Tavoitteet

Alueelle luodaan uutta yritystoimintaa ja kehitetään jo olemassa olevia yrityksiä. Työkaluina ovat ennen muuta yritysten investoinnit joilla tavoitellaan yritysten parempaa työllistävyyttä ja kannattavuutta. Maaseuturahasto painottaa erityisesti taajamien ulkopuoleista yritystoimintaa ja huomio ydin- ja harvaanasutun maaseudun erityiset haasteet

- yritysten uudistaminen nykyaikaisia vaatimuksia ja tuotantoa vastaavaksi
- uusien liiketoimintamahdollisuuksien etsiminen ja käynnistäminen
- kysyntälähtöinen tuotannon kehittäminen
- tuotteiden saatavuuden edistäminen
- tuotteiden laadun, turvallisuuden ja jäljitettävyyden parantaminen
- sivuvirtojen tehokas hyödyntäminen
- ympäristöystävällisten tuotantomenetelmien käytön edistäminen
- maaseudun raaka-aineiden jalostusasteen nostaminen

Mittarit

- yrityksissä käyttöönotettujen uusien tuotteiden ja palvelujen määrä (kpl)
- käyttöönotettujen uusien teknologioiden määrä (kpl)
- uusien ja jatkavien yritysten määrä maaseutualueilla (kpl)
- ympäristöystävällisen teknologian käyttöönotto (maatilat, yritystuki/ kpl)
- nuorten perustamien yritysten määrä (yritystukien määrä/ kpl)

Valintakriteerit

4.4 Koulutus ja tiedonvälitys

Hanketyyppi : kehittämishanke

Kohderyhmä: maaseudun yritykset ja toimijat

Tavoitteet

Yritysten osaamisen ja kilpailukyvyn lisääminen. Maaseudun kehittämistä tukevan erityisesti yritystoimintaa palvelevan uusimman tiedon, toimintamallien ja innovaatioiden saattaminen toimijoiden tietoon.

- yritysten osaamisen kehittäminen (johtaminen, toiminnan kannattavuus, myynti- ja jakelukanavat, resurssitehokkuus, kilpailutus, energiaomavaraisuus)
- alueen elinkeinotoimintaan liittyvän (soveltavan) tutkimuksen jalkauttaminen ja uusimman tiedon vaihtaminen yrittäjien ja maaseudun kehittämisen hyödyksi (uusimman teknologian ja tietämyksen siirtämisen edistäminen)
- tiedon tuottajien, soveltajien ja yrittäjien yhteistyön lisääminen
- yritysten sukupolven- ja omistajanvaihdosten edistäminen
- uudet toimintatavat ja elinkeinomahdollisuudet maaseudun palveluiden ja ympäristöhoidon edistämiseksi

Rahoituksessa painotetaan seuraavanlaisia toimenpiteitä /menetelmiä

- tiedon välittämiseen kehitetään uusia, ajasta ja paikasta riippumattomia toimintatapoja
- koko tuotanto- ja toimintaketjun huomioiminen
- maaseudun uusista yritystoiminnoista ja ansaintamahdollisuuksista tiedottaminen
- uuden tiedon hyödyntäminen, toimialojen välinen oppiminen, yhteistyö

Mittarit

- koulutukseen osallistuneiden määrä (hlö)
- koulutuspäivien määrä (kpl)
- tiedotustoimien määrä (kpl)

Valintakriteerit

5. Maaseutualueen määrittely

Pohjois-Pohjanmaa on kokonaan maaseutualuetta lukuun ottamatta Oulun kaupungin keskusta-alueille tehtyä rajausta. Maaseutualueen määrittely on yhtenäinen Pohjois-Pohjanmaan Leader-ryhmien rahoitusaluejärjestelyn kanssa. Oulun seudun leader ry on neuvotellut Oulun kaupungin kanssa aluerajauksen, jonne rahoitusta ei suunnata. Rajaus on sama kuin ohjelmakaudella 2007–2013. Maaseuturahaston rahoitus suunnataan kuitenkin pääosin kaupunki-maaseutu-luokituksessa ns. harvaan asutulle ja ydinmaaseudulle. Rahoitusta voidaan käyttää myös kaupungin läheiselle maaseudulle, maaseudun paikalliskeskukseen ja erityisen perustellusta syystä kaupunkialueille.

6. Rahoitus

Alla olevassa taulukossa on esitetty arvio Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014-2020 Eu - rahoituksen jakautumisesta Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen rahoituksessa. Yritystukiin arvioidaan suuntautuvan 40 % koko rahoituksesta.

Toimenpide	hanketuet %	yritystuet %
Koulutus ja tiedonvälitys	15	
Maataloustuotteiden jalostus ja markkinoille saattaminen		15
Tila- yritystoiminnan kehittäminen		25
Maaseudun palvelujen ja kylien kehittäminen	20	
Yhteistyö	25	
yhteensä	60	40

Arvio kuntarahoituksen määrästä

Ohjelman kuntarahoitus kertyy pääsääntöisesti yleishyödyllisten investointien rahoittamisesta ja kuntaorganisaatioiden hallinnoimista hankkeista. Arvio ohjelmakauden 2014–2020 kuntarahoituksen määrästä on 4 % julkisesta rahoituksesta.

7. Alueen ohjelmien yhteensovitus ja työnjako

Ohjelmakauden 2007–2013 työnjako on hyvä pohja kauden 2014–2020 työnjaoksi ELY-keskukselle osoitettavan maaseuturahaston hanke- ja yritystukien osalta suhteessa alueen muihin ohjelmiin ja rahoittajatahoihin. Ohjelmakaudella 2007–2013 yhteensovitusta toimijoiden ja rahastojen välillä on tehty Maakunnan yhteistyöryhmän maaseutujaostossa. ELY-keskuksen sisäinen yhteensovitus on tehty ELY-keskuksen nk. teemaryhmissä. LEADER-toimintaryhmien osalta yhteensovitusta on tehty y- & h -pöydässä. Kaikki toimijat ovat käyneet myös keskusteluita yhteensovituksista kokousten välillä. Ohjelmakauden 2014–2020 alueellisen yhteensovituksen valmistelua on työstyetty samoissa ryhmissä. Lisäksi Maakunnan yhteistyöryhmää ja sen sihteeristöä on säännöllisesti informoitu valmistelusta. ELY-keskuksen tulevan ohjelmakauden valmistelusta vastaavat ovat lisäksi olleet mukana maakuntaohjelmatyössä ja näin molempien valmistelu on yhteen sovitettu mm. maakuntaohjelman sova – työryhmätyöskentelyn kautta.

Työnjakoa tullaan tarkentamaan ohjelman ja säädösten valmistelun edetessä.

Maaseuturahaston sisäinen työnjako ELY-keskuksen ja LEADER-toimintaryhmien välillä

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus on vastannut alueellisen maaseutustrategian ja LEADER-toimintaryhmät paikallisen maaseutustrategian valmistelusta. Pohjois-Pohjanmaan paikallinen maaseutustrategia 2014–2020 laadittiin ensimmäistä kertaa erillisenä strategiana alueellisen rinnalle. Koko maakunnan kattava alueanalyysi on kehittämistyön lähtökohtana. Toimintaryhmät suuntaavat toimintaansa entistäkin enemmän kohti kylätoimintaa, kolmatta sektoria, pienyrityksiä ja muita paikallisia ruohonjuuritason toimijoita. Alueen kukin toimintaryhmä täydentää yhteistä strategiaa omilla yksityiskohtaisemmilla tavoitteilla ja toimenpiteillä.

ELY-keskus ja toimintaryhmät rahoittavat kaikkia tukimuotoja (yritys- ja kehittämishankkeita) ohjelmien ja säädösten mukaisesti. ELY-keskuksen rahoittamat maaseuturahaston kehittämishankkeet ja niihin liittyvät investoinnit ovat pääosin maakunnallisia tai seutukuntien välisiä. ELY-keskuksesta voidaan tarvittaessa rahoittaa kuitenkin myös paikallisia, kustannusarvioltaan suuria kehittämishankkeita ja investointeja, mikäli ne ovat erityisen merkittäviä maaseudun kehittämisen kannalta.

Yritysrahoituksen osalta pääpaino maaseuturahaston varojen sitomisessa ELY-keskuksessa on 2–10 htv:n maaseudun raaka-aineita ja voimavaroja hyödyntävissä sekä maaseudun palvelutoimintaa edistävissä, pääasiassa taajama-alueiden ulkopuolisissa yrityksissä ja pk-elintarvikeyrityksissä (elintarvikeyritykset voivat sijaita myös taajamissa).

Toimintaryhmät rahoittavat pääsääntöisesti toiminta-alueensa pieniä, 1–2 htv:n yrityksiä kaikilla ohjelmien mahdollistavilla tukimuodoilla. Erityisesti pyritään tukemaan aloittavia yrityksiä ja paikallisesti merkittäviä palveluita. Yritystoiminnan tukemisessa toimintaryhmät kannustavat yrityksiä verkostoitumaan ja kokeilemaan uusia ja innovatiivisia toimintatapoja.

Toimintaryhmien rahoittamat hankkeet ovat paikallisia kehittämis- ja investointihankkeita. Lisäksi toimintaryhmät vastaavat erityisesti ohjelmassa esitettyjen paikallisten kylä-, asumisviihtyvyy- ja elämänlaadun parantamiseen liittyvistä hankkeista sekä kansainvälistymistä edistävästä hankkeista, omien ohjelmien linjausten mukaisesti. Hankkeilla pyritään edistämään lähidemokratian toteutumista laajoilla maaseutualueilla. Uudenlaisten, kokeilevien ja vaikeasti ennustettavien toimintatapojen käyttöä edistetään paikallisilla hankkeilla.

Työnjako rakennerahastojen kanssa

ERI-rahastot eli Euroopan rakenne- ja investointirahastoja ovat Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahasto, Euroopan sosiaalirahasto (ESR), Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR) ja Euroopan meri- ja kalatalousrahasto. Suomen kumppanuussopimus 2014–2020 määrittää miten näillä rahastoilla yhdessä edistetään Eurooppa 2020 -strategian älykkään, kestävän ja osallistavan kasvun päämääriä ja tavoitteita sekä miten rahastojen toimia kohdistetaan. Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahaston (ESR) alueellinen ohjelmatyö sekä maaseuturahastosta tuettavat kehittämistoimet täydentävät toisiaan kumppanuussopimuksen mukaisesti.

Osa rakennerahastojen ja maaseuturahaston yhteisten toimialojen rahoittamisen työnjaosta tarkentuu ohjelmakauden etenemisen myötä. Alueellisella tasolla työnjako ja menettelyt määritetään toimivaltaisten viranomaisten keskinäisillä neuvotteluilla eri toimijoiden välillä tuenhakijoiden tasavertaisuuden varmistamiseksi ja päällekkäisen toiminnan välttämiseksi. Rahoituksen yhteensovituksen linjaukset tehdään

Pohjois-Pohjanmaan maakunnan yhteistyöryhmän maaseutujaostossa ja tarvittaessa maakunnan yhteistyöryhmässä.

Maantieteellisesti maaseuturahaston rahoitus painottuu kaupunki-maaseutu-luokituksessa ns. harvaan asutulle ja ydinmaaseudulle. Maaseuturahaston toimet voivat kohdistua myös kaupungin läheiselle maaseudulle sekä maaseudun paikalliskeskukseen ja kunta luokituksen mukaisille kaupunkialueille taajamien ulkopuolelle. Yhteisiä rahoitettavia toimia tullevat olemaan mm. työllisyys, yritysten kehittäminen, matkailu, bioenergia ja ympäristö

Yhteensovitus kehittämishankkeiden ja yleishyödyllisten investointien rahoittamisessa

ESR vastaa ennen muuta sosiaalisen pääoman kehittämisestä. ESR-ohjelmasta rahoitetaan pääasiassa kehittämistoimenpiteitä, jotka liittyvät erityisesti koulutuksen laadun ja työelämävastaavuuden parantamiseen, työllistymisen edistämiseen, työvoiman liikkuvuuteen, työn tuottavuuteen ja työhyvinvointiin sekä syrjäytymisen ehkäisemiseen. ESR vastaa tasavertaisesti kaupungin ja maaseudun eri väestöryhmien keskinäisestä, vuorovaikutteisesta ja uusiakin mahdollisuuksia luovista toimista sekä toimintamallien rakentamisesta. ESR-ohjelma mahdollistaa kansainvälisen yhteistyön muiden jäsenmaiden kanssa niissä kysymyksissä, joissa alue on suurimpien haasteiden edessä. ESR:n avulla voidaan kehittää koulutustarjontaa myös maaseudun syrjäisten alueiden asukkaiden tarpeisiin. Myös maaseuturahaston toimet voivat kohdistua koulutukseen ja tietämyksen siirtoon, kuten maa- ja metsätalouden sekä elintarvikealan osaamisen ja tietämyksen lisäämiseen. Erityisesti paikallislähtöisen toimintatavan kautta osallistutaan myös osaamisen kehittämiseen, aktiivisen kansalaisuuden edistämiseen, yhteisöllisyyden vahvistamiseen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen maaseudulla.

Yrityspalveluiden kehittäminen, tutkimustoiminta ja yhteistyö eri toimijoiden välillä, verkostoitumisen tukeminen sekä innovaatioiden käyttöönoton tehostuminen ovat merkittäviä EAKR-rahoitteisia toimia myös maaseudun elinkeinotoiminnan monipuolistamisen kannalta. Maaseuturahastosta voidaan rahoittaa mittakaavaltaan pienempiä innovaatioiden edistämiseen ja yhteistyöhön liittyviä toimia, ennen muuta maa- ja metsätalouden sekä elintarvikealan osalta mikroyritysten ja tutkimuksen yhteistyöverkostojen ja klustereiden syntyä. Matkailun osalta maaseuturahasto rahoittaa ensisijaisesti maatalo- ja luontomatkailua sekä maaseudulla toimivia matkailualan mikroyrityksiä ja niiden kehittämistoimia. Vastaavasti EAKR rahoittaa määrärahojen ja säästöjen puitteissa suurempia matkailualan yrityksiä sekä matkailukeskusten kehittämistä.

EAKR:n osalta on huomattava, että pk-yritysten kilpailukykyyn sekä uusimman tiedon ja osaamisen tuottamisen ja hyödyntämisen toimintalinjoilla tulee kohdentaa vähintään 25 % toimista vähähiilisen talouden edistämiseen. Vähähiilisessä taloudessa EAKR rahoituksen toiminta voi kohdistua laajalti yhteiskunnan eri sektoreille yhdyskuntarakenne ja rakennukset, liikenne, teollisuus, energian tuotanto ja kulutus. Toimissa keskitytään liiketalouden edistämiseen keskittyviin toimiin, vähähiilisten tuotteiden, palveluiden ja tuotantomenetelmien kehittämiseen. Ympäristön laadun ja luonnonvarojen kestävässä hyödyntämisessä EAKR-rahoitusta kohdistetaan ympäristömyönteisiin elinkeinoelämän kilpailukykyä ja toimintaedellytyksiä edistäviin innovaatio ja kehittämistoimiin. Pääpaino biotaloudessa maaseuturahaston osalta on, että toimet kohdistuvat erityisesti uusiutuvan energian raaka-ainetuotantoa ja jalostusta palvelevan liiketoiminnan kehittämiseen, uusiutuvan energian hajautettuun tuotantoon, jakeluun ja käytön edistämiseen sekä maatalojen energiatehokkuuden parantamiseen.

Maaseuturahaston toimin tuetaan erityisesti paikallistason (LEADER) kehitystoimintaa maaseudun elämänlaadun parantamiseksi. EAKR-toimet täydentävät ja tukevat maaseudun kehitystä erityisesti laajoissa, alueellisissa ja sitä laajemmissa kehittämistoimissa sekä investoinneissa, jotka tukevat saavutettavuuden kehittämistä. Ns. perinteiset ympäristön ja vesien kunnostushankkeet eivät ole tukikelpoista toimintaa EAKR-osarahoituksella ohjelmakaudella 2014–2020. Maaseuturahasto osallistuu varsinkin taajamien ulkopuolisiin kylämittakaavan infrastruktuuri-investointeihin asumisen, työn tekemisen ja yrittämisen edellytysten parantamiseksi. Kyläkohtaisia laajakaistahankkeita voidaan mahdollisesti rahoittaa säädösten ja määrärahojen puitteissa maaseuturahastosta.

Yhteensovitus yritystukien rahoittamisessa

Maantieteellisesti maaseuturahaston rahoitus painottuu kaupunki-maaseutu-luokituksessa ns. harvaan asutulle ja ydinmaaseudulle ja taajamien ulkopuoleisille alueille. Elintarvikealan pk-yrityksille ja maataloilille, jotka harjoittavat maataloustuotteiden jalostusta, markkinoille saattamista ja kehittämistä, tuki on kuitenkin lähtökohtaisesti mahdollista koko alueella, myös kaupunkialueilla. Yritysrahoituksen pääasiallinen kohderyhmä ovat mikroyritykset. Maaseuturahastosta voidaan rahoittaa toimialaa rajoittamatta investointeja kaikissa maatalon yhteydessä toimivissa mikroyrityksissä sekä maaseutualueilla ilman maatilakykentää toimivissa mikroyrityksissä. EAKR ei rahoita pääsääntöisesti maatilalla toimivia yrityksiä.

Muutoin EAKR-ohjelma sisältää mm. yritysten kehittämistoimia, jotka suuntautuvat kokoluokaltaan suurempiin tai erityisen kasvuhakuisiin yrityksiin sekä muihin kuin maatalouden ensiasteen jalostajiin. EAKR:n rahoitusta suunnataan mikroyrityksille myös maaseutualueille, jos

- yrityksen potentiaaliset markkinat ovat paikallisia (kunta, seutukunta, maakunta) laajemmat
- yrityksellä on edellytyksiä vientimarkkinoille (oma suora vienti tai vienti esim. alihankkijana osana verkostoa) tai jotka ovat jo vientiyrityksiä
- tuotannollinen tai palveluyritys on erityisen osaamisintensiivinen
- tuotannollinen tai palveluyritys on innovatiivista teknologiaa hyödyntävä ja kehittävä
- yritys toimii osana tai pyrkii osaksi teknologiayritysten ja/ tai vientiyritysten verkostoa
- yritys on selkeästi kasvamassa tai realistisesti tavoittelee kasvua mikroyrityskokoa suuremmaksi vähintään 10 htv yritykseksi.

Työnjako Euroopan meri- ja kalatalousrahaston (EMKR) kanssa

Asiakirjojen valmisteluvaiheessa on varmistettu, ettei maaseuturahasto toimi päällekkäisesti Euroopan meri- ja kalatalousrahaston toimia toteuttavien ohjelmien kanssa. Meri- ja kalatalousrahaston turvin luodaan pääosin edellytyksiä ammattikalastukselle ja kalatalouden hoidolle.

Ohjelmakaudella 2014–2020 Perämeren rannikon kalatalousohjelmassa on mukana kuusi paikallista LEADER-toimintaryhmää: Outokaira Tuottamhan ry, Peräpohjolan Kehitys ry, Oulun Seudun Leader ry, Nouseva Rannikkoseutu ry, Rieska-Leader ry ja Pirityiset ry. Koillismaa valmistele toista kalatalousleaderiä yhdessä Kainuun kanssa. Aikaisemmasta poiketen Pyhäjärven kunta tulee kuulumaan Kainuun ja Koillismaan Kalaleaderiin. Perämeren rannikon kalatalousohjelmaa hallinnoi Oulun Seudun Leader ry. Tulevalla ohjelmakaudella keskeisenä tavoitteena on elinkeinokalatalouden osalta meneillään olevan rakennemuutoksen tasaaminen.

8. Lämpileikkaavat teemat

Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmassa 2014–2020 on kolme lämpileikkaavaa teemaa, innovaatiot, ilmastonmuutos ja ympäristö, jotka ohjaavat myös alueellisten kehittämissuunnitelmien toteutusta. Teemat tulee ottaa huomioon kaikissa toimenpiteissä. Muita lämpileikkaavia, Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmassa esille nostettuja kysymyksiä ovat muun muassa kestävä kehitys, alueen tasapainoinen kehitys, nuorten ja naisten huomioon ottaminen ohjelmassa ja sen toteutuksessa sekä maaseudun ja kaupungin vuorovaikutus. Myös nämä kysymykset ovat tärkeitä Pohjois-Pohjanmaan maaseudun kehittämisen kannalta.

Pohjois-Pohjanmaalla lämpileikkaavia teemoja on tarkennettu kehittämissuunnitelmaan maaseudun keskeisten kehittämistarpeiden pohjalta. Alueellisen maaseutuohjelman lämpileikkaaviksi teemoiksi on valittu (kuva 1):

- yrittäjyys ja työn tekeminen
- ympäristö ja ilmastonmuutos
- elämänlaatu, sosiaalinen ja alueellinen tasa-arvoisuus.

Pohjois-Pohjanmaa on yrittäjyysmaakunta. Tämä tavoite on asetettu maakuntasuunnitelmassa ja –ohjelmassa ja se sisältyy myös Pohjois-Pohjanmaan maaseudun visioon. Yrittäjyydellä on merkittävä rooli maaseutualueiden elinvoimaisuuden säilyttämisessä, sillä yritystoiminnan kautta voidaan luoda työpaikkoja ja palveluja maaseudun asukkaille. Alueellisessa maaseutuohjelmassa on nostettu keskeiseksi päämääräksi maaseudulla toimivien yritysten toimintaedellytysten ja kilpailukykyyn turvaaminen ja kehittäminen. Tämän tavoitteen mahdollistamiseksi tarvitaan toimia yritysten kannattavuuden lisäämiseen, innovaatioiden kehittämiseen, uuden yritystoiminnan käynnistämiseen sekä elinkeinojen uudistumiseen ja monipuolistumiseen kaikilla ohjelman painopistealueilla.

Ympäristö- ja ilmastovaikutusten huomiointi, ympäristönhoito sekä ilmastonmuutokseen varautuminen ja sopeutuminen ovat teemoja, jotka vaikuttavat sekä maaseudun elinkeinotoimintaan että maaseutu-ympäristön houkuttelevuuteen ja viihtyisyyteen. Luonnon- ja kulttuuriympäristön säilyttämisen ja parantamisen lisäksi alueelliseen ohjelmaan sisältyy useita energiantuotantoon sekä maa- ja metsätalouteen liittyviä tavoitteita, jotka kytkeytyvät tähän lämpileikkaavaan teemaan. Strategiatyöskentelyn aikana on todettu alueellisen maaseutuohjelman tavoitteiden tukevan myös Itämeri-strategiaa, sillä esimerkiksi oman lähivesistön tilan parantamiseen liittyvät toimet kytkeytyvät rehevöitymisen vähentämiseen ja kosteikkojen määrän lisäämiseen.

Maaseutuohjelmassa kiinnitetään erityistä huomiota myös maaseudulla asuvien ihmisten elinolojen parantamiseen, kuten maaseutu-asumisen esteiden poistamiseen ja maaseudun ihmisten arjen helpottamiseen. Elämänlaatua sekä sosiaalista ja alueellista tasa-arvoisuutta pyritään edistämään ensisijaisesti yrittäjyyden kautta. Yrittäjyys luo työmahdollisuuksia ja parantaa siten asukkaiden toimeentuloa, hyvinvointia ja elinmahdollisuuksia maaseutualueilla. Naisten ja nuorten yrittäjyyden edistämiseen panostetaan aiempien ohjelmakausien tapaan. Ansaintamahdollisuuksien, yhteistyön, yhteisöllisyyden ja vaikutusmahdollisuuksien kehittämisen kautta maaseutu säilyy parhaiten elinvoimaisena ja vetovoimaisena paikkana.

Alueellisessa maaseutuohjelmassa tuetaan lähtökohtaisesti kestävä kehityksen mukaista toimintaa. Kestävä kehitys ymmärretään laajasti, joten se kattaa yhtäläillä ympäristön säästämisen, resurssien tehokkaan käytön, tuotteiden elinkaariajattelun sekä paikalliskulttuurin huomioimisen. Alueen tasapainoisella kehityksellä halutaan turvata maaseudun asukkaille mahdollisimman tasavertaiset mahdollisuudet asua, elää ja työskennellä maaseudulla. Tasa-arvoisuutta edistetään niin sukupuolten kuin sukupolvienkin välillä tavoitteena mahdollistaa naisten ja nuorten työelämään osallistuminen erilaisia rajoitteita poistamalla sekä säilyttämällä ja kehittämällä eri ikäluokille suunnattuja palveluja maaseutualueilla. Pohjois-Pohjanmaalla yhtenä haasteena alueen tasapainoiselle kehitykselle on väestörakenne; nuoret keskittyvät kaupunkialueille,

kun taas maaseudulla väestö vanhenee. Maaseudun ja kaupungin tiivis vuorovaikutus ja yhteistyö eri toimijoiden välillä on keskeistä myös maaseudun menestymisen kannalta.

9. Suunnitelman alueellinen valmistelu

Pohjois-Pohjanmaan alueellista maaseudun kehittämisstrategiaa on valmisteltu monivaiheisena, avoimena ja osallistavana prosessina. Ohjelmakauden valmistelu aloitettiin maa- ja metsätalousministeriön, Maaseutuverkostoyksikön, Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän ja Sitran järjestämällä tulevaisuustyöpajalla 21.2.2012. Käytännön vetämisestä vastasi Capful. Työpajaa edelsi ennakkokysely alueen maaseudun voimavaroista ja rajoitteista sekä ulkoisen toimintaympäristön muutostekijöistä. Tulevaisuustyöpajassa käsiteltiin edelleen alueen maaseudun nykyisiä voimavaroja ja rajoitteita sekä pohdittiin toimintaympäristön tulevaisuutta. Tämän pohjalta tehtiin strategisia johtopäätöksiä ja nostettiin esiin tärkeimpiä kehittämisteemoja. Työpajaan osallistui kaikkiaan 45 henkeä.

Hanketoimijoita tiedotettiin strategian valmistelutilanteesta koulutuspäivillä 23.3.2012, missä läsnä oli noin sata osallistujaa. Tilaisuudessa työstettiin eri kehittämisteemoja ryhmätöiden avulla sekä jaettiin palautekysely kuluvaan kautta koskien.

Strategiatyötä jatkettiin yhdeksällä teemakohtaisella keskustelutilaisuudella 2.–15.5.2012, missä pohdittiin ryhmätöiden muodossa Pohjois-Pohjanmaan maaseudun tulevaisuusnäkymää vuonna 2020 ja tulevan ohjelmakauden päämääriä/ tavoitteita sekä konkreettisia toimenpiteitä, miten päämääriin/ tavoitteisiin päästään. Tilaisuudet olivat avoimia, mutta niihin myös kutsuttiin sidosryhmien edustajia. Keskustelutilaisuuksiin osallistui yhteensä 106 henkilöä. Näissä työpajoissa tuotettiin taustamateriaalia eri substanssialan asiantuntijoille, joilta pyydettiin teemakohtaisia kuvauksia nykytilasta ja kehittämistarpeista. Lähes parikymmentä eri alan asiantuntijaa osallistui strategiassa esitettyjen kehittämisteemojen kirjoittamiseen.

Maakunnallisessa valmisteluseminaarissa 6.9.2012 esiteltiin strategialuonnos. Tilaisuudessa oli jaossa strategialuonnoksia, joista palautelaatikkoon annettiin muutamia muutosesityksiä. Lisäksi tilaisuudessa annettiin paljon suullisia kommentteja. Tilaisuuteen osallistui noin sata henkilöä.

Strategian luonnosversioita on päivitetty kaikkien luettavaksi ja kommentoitavaksi Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen Internet-sivulle. Keskustelutilaisuuksista on tiedotettu avoimesti ja myös kyselylomakkeet ovat olleet ladattavissa Internet-sivujen kautta. Eri tilaisuuksissa on kannustettu ihmisiä antamaan palautetta ohjelmakauden valmistelusta mm. sähköpostitse. Strategiaa on esitelty mm. MYR:ssä, MYR:n sihteeristössä sekä Pohjois-Pohjanmaan maakunnan yhteistyöryhmän maaseutujaostossa, jossa strategia on hyväksytty 25.9.2012.

Strategian työstämistä on jatkettu maa- ja metsätalousministeriön 13.3.2013 antaman maaseudun kehittämisohjelman 2014–2020 alueellisten kehittämissuunnitelmien laatimisen ohjeistuksen mukaisesti. Strategiaan on tehty joitakin muutoksia ja tarkistuksia mm. maaseudun kehittämisen neuvottelupäivillä 21.–22.3.2013 tulleiden teemakohtaisten kommenttien ja korjausten perusteella. Lisäksi on keskusteltu ohjelmien yhteensovituksesta ja läpileikkaavista teemoista toimintaryhmien ja maakunnan liiton edustajien kanssa sekä ELY-keskuksessa. Tämän työn pohjalta on laadittu tarkistettu versio Pohjois-Pohjanmaan alueellisesta maaseudun kehittämisstrategiasta 2014–2020. Alueen toimijoita on tiedotettu tarkistetun version valmistumisesta sähköpostitse, sosiaalisen median kautta sekä hanketoimijoiden tapaamisessa 6.6.2013. Tarkistettu strategia on ollut myös luettavissa ELY-keskuksen Internet-sivuilla kesäkuusta 2013 lähtien.

Alueellista maaseudun kehittämissuunnitelmaa on valmisteltu strategian pohjalta kevään ja kesän 2013 aikana. Suunnitelmaa on työstetty maa- ja metsätalousministeriön ohjeistuksen sekä Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014–2020 luonnoksen linjausten mukaisesti Pohjois-Pohjanmaan

maaseutualueiden kannalta tärkeitä kehittämistavoitteita painottaen. Suunnitelman luonnosversioon on ollut mahdollista tutustua ELY-keskuksen Internet-sivujen kautta, ja sen valmistumisesta on tiedotettu strategiaprosessissa mukana olleita sähköpostitse heinäkuussa 2013. Alueen toimijoita on myös pyydetty kommentoimaan suunnitelman luonnosversiota.

Elo-syyskuussa 2013 kehittämissuunnitelmaa on täsmennetty rahoitustietojen ja valintakriteerien osalta sekä muokattu saadun palautteen pohjalta. Suunnitelmaa on esitelty mm. Maakunnan yhteistyöryhmässä ja MYR:n sihteeristössä. Ennen ministeriöön lähettämistä asiakirja on hyväksytty Pohjois-Pohjanmaan maakunnan yhteistyöryhmän maaseutujaostossa. Suunnitelman valmistumisesta tiedotetaan ohjelmatyössä mukana olleita ja alueen maaseututoimijoita.

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus sai maa- ja metsätalousministeriön palautteen suunnitelmasta joulukuussa 2013. Saadun palautteen ja Maa- ja metsätalousministeriöstä 14.3.2014 saapuneen täydennyspyynnön perusteella suunnitelmaa on kevään 2014 aikana päivitetty. Tässä päivityksessä suunnitelmaan on lisätty tiivistelmä, tarkennettu maaseutualueen määrittystä ja muutettu suunnitelman toimenpiteet kansallisen ohjelman toimenpiteiden mukaisiksi. Maakunnan yhteistyöryhmän maaseutujaosto käsitteli päivityksen kokouksessaan 15.4.2014. Tämän päivityksen jälkeen suunnitelmaan tullaan vielä lisäämään ainakin toimenpidekohtaiset valintakriteerit ja täydentämään toimenpidekohtaisia mittareita. Maaseutujaosto tulee hyväksymään valintakriteerit vuoden 2014 aikana.